

Б 62

4298¹р

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА

БІНЕЦЬКА Дарія Ігорівна

УДК 378.011.3-057:81'243]:001,8

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ У
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДОСЛІДНИЦЬКИХ
УМІНЬ ЗАСОБАМИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА УНІВЕРСИТЕТУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2016

НБ НПУ ім. М.П. Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник -

кандидат педагогічних наук, доцент
ШИКИРИНСЬКА Олександра Василівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
доцент кафедри теорії та історії педагогіки.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
КОНДРАШОВА Лідія Валентинівна,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
професор кафедри педагогіки та соціальної
педагогіки;

кандидат педагогічних наук, доцент
КОШАРНА Наталія Володимирівна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
доцент кафедри іноземних мов і методик їх
навчання.

Захист відбудеться 13 жовтня 2016 року о 14.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 13 вересня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Сиротюк В.Д.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Зміна соціально-економічних орієнтирів розвитку України зумовила необхідність переосмислення мети і технологій навчання у вищій школі. Акцентація завдань замість простого засвоєння знань на формуванні системного, конструктивного мислення як основи подальшого професійного самовдосконалення фахівця, актуалізують необхідність опрацювання науковцями сучасних підходів до структурування вищої освіти, визначення мети і змісту триступеневої підготовки спеціалістів, упровадження інноваційних технологій навчання, підвищення уваги до пошуково-дослідницького компоненту становлення спеціалістів з вищою освітою.

Однією з вимог до особистості майбутнього вчителя іноземної мови є те, що він повинен орієнтуватися в обсязі інформації, що швидко змінюється, вміти порівнювати, аналізувати, узагальнювати, знаходити найкращі варіанти рішень, тобто досліджувати конкретні педагогічні ситуації; виявляти причину неуспішності учня чи особливостей засвоєння ним матеріалу; вміти здійснювати пошукову діяльність, постійну самоосвіту, бачити перспективи власної самоосвітньої траєкторії і планувати стратегію її розвитку, тобто мати високий рівень дослідницьких умінь.

Особливої актуальності набуває ця проблема саме для майбутнього вчителя іноземної мови, оскільки в змісті професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови значну частину часу приділяють формуванню специфічних для гуманітарних спеціальностей якостей, зокрема іншомовної комунікативної компетентності, і лише незначний відсоток – формуванню дослідницьких умінь.

Дослідженню проблеми професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов завжди приділялася увага. Йдеться, зокрема, про такі аспекти, як: методологічні основи сучасної філософії освіти (В. Андрущенко, В. Бондар, І. Бех та ін.), проблеми неперервної професійної освіти (Л. Вовк, О. Падалка, С. Сисоєва, Я. Цехмістер, О. Шевнюк та ін.), вищої педагогічної освіти (В. Луговий, В. Сластенін, О. Мороз, Г. Падалка, О. Мещанінов та ін.). На сьогодні розроблено системи різнорівневої і ступеневої підготовки фахівців (А. Лігоцький та ін.), теоретико-методологічні засади особистісно-зорієнтованої освіти (Н. Протасова, О. Шапран, М. Чобітько та ін.), професійної підготовки майбутніх учителів та вчителів-філологів (О. Семенов, Л. Кондрашова, Н. Кошарна та ін.), дидактики вищої школи (В. Бондар, В. Кондрашова, В. Паламарчук та ін.)

У сучасних дисертаційних дослідженнях висвітлено концептуальні засади підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до різного спрямування професійної діяльності (Т. Марчій-Дмитраш, М. Разорьонової, К. Балабухи, Г. Шролик, Н. Яценюк, В. Баркасі, Н. Щерби та ін.)

На нинішньому етапі розвитку освітньої теорії і практики в монографіях, дисертаціях та інших наукових працях висвітлено теоретичні концепції, класифікації, дефініції „середовище” (К. Ясперс, В. Ясвін, С. Сергєєв тощо) та „освітнє середовище” (Є. Бондаревська, А. Лукіна, Л. Кепачевська, І. Улановська та ін.).

Водночас, спеціальних досліджень, які б стосувалися проблеми формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів іноземних мов не виявлено, хоча це питання є надзвичайно актуальним у сучасній педагогічній науці.

Аналіз сучасного стану вишівської підготовки студентів уможливив виявлення суперечностей між об'єктивною потребою в сформованості у майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь та реальним станом організації процесу їх формування в умовах освітнього середовища університету, для якого характерним є часткове використання: 1) методів та засобів, що надають традиційні форми навчання (лекції, семінарсько-практичні заняття, педагогічна практика); 2) засобів, доступ до яких стає можливим завдяки функціонуванню мережі Інтернет; 3) засобів, які сприяють розвитку особистісного потенціалу кожного студента. Подоланню цих суперечностей, на нашу думку, найбільшою мірою сприятиме дослідження освітнього середовища університету як педагогічної системи, функціонування якої підпорядковано меті створення організаційно-педагогічних умов та надання можливостей для активного долучення студентів – майбутніх учителів іноземних мов до дослідницької діяльності.

Надзвичайна вагомість проблеми, її теоретична та практична значущість і, водночас, недостатня розробленість зумовили актуальність дослідження **«Організаційно-педагогічні умови формування у майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь засобами освітнього середовища університету»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та історії педагогіки і є складовою наукового напрямку НПУ імені М. П. Драгоманова „Зміст, форми, методи і засоби фахової підготовки вчителів” (протокол №5 від 22 грудня 2002 р.). Автором розроблено модель формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов засобами освітнього середовища університету й апробовано її у спекурсі «Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов» у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова.

Тема дисертації затверджена Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова (протокол №13 від 26.06.2014 р.) та узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології АПН України (протокол № 8 від 25 листопада 2014 р.).

Мета дослідження – науково обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов засобами освітнього середовища університету.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких завдань:

1. На основі аналізу досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній теорії й практиці з'ясувати зміст базових понять, визначити структуру дослідницьких умінь та обґрунтувати модель їх формування у

майбутніх учителів іноземних мов з використанням засобів освітнього середовища університету.

2. Розробити та обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів іноземних мов.

3. Розробити та впровадити у навчальний процес вищого навчального закладу структурно-функціональну модель формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов.

4. Здійснити експериментальну перевірку ефективності використання запропонованих організаційно-педагогічних умов формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів іноземних мов засобами освітнього середовища університету.

5. Підготувати методичні рекомендації з питань специфіки формування дослідницьких умінь майбутніх вчителів іноземних мов засобами освітнього середовища університету.

Об'єкт дослідження – професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів іноземних мов.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов засобами освітнього середовища університету.

Теоретико-методологічною основою дослідження психологічні положення про системно-діяльнісний підхід до формування особистості (О.Леонт'єв, С. Рубінштейн та ін.); положення про розвиток пізнавальної діяльності школярів (А. Алексюк, М. Данилов, В. Онищук, І. Лернер, Н. Половнікова, Г. Шукіна та ін.); концепції професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів (Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, О. Мороз, В. Сластьонін та ін.); концепції особистісно орієнтованої підготовки студентів до професійної діяльності (І. Бех, Є. Бондаревська, С. Подмазін, В. Серіков, І. Якиманська та ін.), принципи комунікативного (Ю. Маслова, Ю. Пассов та ін.) та контекстного навчання (О. Вербицький та ін.).

Комплексний підхід до розв'язання проблеми зумовив застосування таких **методів дослідження**: *теоретичні*: вивчення та аналіз філософської, педагогічної, психологічної та спеціальної літератури, а також дисертаційних праць, систематизація та узагальнення педагогічного досвіду для здійснення теоретичного аналізу стану проблеми дослідження; *емпіричні*: анкетування, тестування, опитування, бесіда, інтерв'ю, педагогічне спостереження, оцінка і самооцінка, експертна оцінка для аналізу стану розвитку навчальної та професійної мотивації, з'ясування доцільності й ефективності визначених педагогічних умов; *методи математичної статистики*.

Для верифікації отриманих результатів було проведено констатувальний і формувальний експерименти, завдяки яким перевірено ефективність запропонованих педагогічних умов формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов;

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Національного педагогічного університету імені М.П.

Драгоманова, Київського університету імені Бориса Грінченка (Гуманітарний інститут), Інституті філології та соціальних комунікації Бердянського державного педагогічного університету (Інститут філології та соціальних комунікацій).

Дослідження проблеми формування в студентів – майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь було проведено впродовж 2011-2015 років. На першому, теоретичному етапі (2011-2012 рр.) здійснено детальний теоретичний аналіз філософської, психологічної і педагогічної літератури з проблеми дослідження; уточнено методологічні основи дослідження, визначено об'єкт, предмет, завдання і мету дослідження.

На другому, експериментальному етапі (2013-2014 рр.) розроблено та апробовано технологію формування в майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь в умовах освітнього середовища університету.

На третьому, завершально-узагальнювальному етапі (2014-2015 рр.) здійснено теоретичне і науково-методичне узагальнення даних формувального експерименту. Систематизовано дослідницький матеріал, завершено написання й оформлення дисертації.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

– *вперше визначено та доведено* ефективність впливу педагогічних умов, а саме: проблемного підходу до вивчення фахових та дисциплін психолого-педагогічного циклу, моделювання педагогічних ситуацій, використання інтерактивних методів навчання та створення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем та студентом;

– *запропоновано* новий напрям у розв'язанні педагогічної проблеми використання потенційних можливостей освітнього середовища університету у формуванні дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов через забезпечення організаційно-педагогічних умов;

– *уточнено та розширено* зміст понять «уміння», «дослідницькі вміння»; уведено в науковий обіг поняття «дослідницькі уміння майбутніх учителів іноземних мов»; *набули подальшого розвитку* провідні позиції особистісно-діяльнісного та комунікативного підходів, шляхи впровадження у практику положень контекстного навчання;

– *розроблено* концептуальні положення педагогічної моделі формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов засобами освітнього середовища університету та доведено безпосередню залежність ефективності їх розвитку від забезпечення організаційно-педагогічних умов.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у дослідженні теоретичні положення і висновки, отримані експериментальні дані засвідчують ефективність реалізації запропонованих педагогічних умов та дозволяють успішно розв'язувати проблему формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов засобами освітнього середовища університету.

Результати дисертаційного дослідження **впроваджено** у процес фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов Національного педагогічного

університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 1025/1 від 02.10.2015 р.), Київського університету імені Бориса Грінченка (Гуманітарний інститут) (довідка від 22.02.2016 р.) та Інституту філології та соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету (протокол № 8 від 10 лютого 2016 року).

За матеріалами дослідження розроблено спецкурс «Організація педагогічно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземних мов засобами освітнього середовища університету».

Вірогідність і надійність результатів і основних висновків дослідницької роботи була забезпечена комплексним використанням методів і методик, що відповідають меті і завданням дослідження, якісним та кількісним аналізом одержаних даних, результатами експериментального навчання.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки, рекомендації та результати дослідження були представлені на міжнародних, всеукраїнських та міжрегіональних науково-практичних конференціях: «Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до реалізації проблемного навчання» (Переяслав-Хмельницький, 2013), «Освітнє середовище університету як засіб формування у майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь» (Київ, 2014), «Використання елементів проблемності під час організації педагогічної практики студентів з метою формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземної мови» (Харків, 2015), на щорічних звітних наукових конференціях викладачів та науковців НПУ імені М.П. Драгоманова; на засіданнях кафедри загального мовознавства та германістики, кафедри теорії та історії педагогіки НПУ імені М.П. Драгоманова.

Публікації. Теоретичні, методичні та практичні положення і висновки за темою дослідження відображено в 9 наукових працях, з яких: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у матеріалах науково-практичної та науково-методичної конференції, 2 статті у тезах конференцій, 1 стаття у міжнародному науковому виданні.

Структура і обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них та загальних висновків, списку використаних джерел, що складає 270 найменувань (з них 24 – іноземними мовами), 8 додатків на 25 сторінках. Повний обсяг дисертації – 288 сторінок. Основний зміст дисертації викладено на 212 сторінках. Робота містить 10 таблиць та 3 рисунки загальним обсягом 10 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, розкрито його методологічні та теоретичні засади, наукову новизну, теоретичне та практичне значення наукової роботи, наведено дані про апробацію результатів дослідження та впровадження їх у практику, відомості про структуру роботи та її обсяг.

У першому розділі «Теоретичні основи проблеми дослідження» здійснено аналіз тлумачень науковцями понять «уміння» й «дослідницькі уміння», визначено їх структуру.

Нами обрано таке розуміння поняття «дослідницькі уміння майбутнього вчителя іноземних мов» – здатність виконувати пошуково-перетворювальні дії на основі практичного застосування систематизованих педагогічних та фахових знань у процесі навчання іноземній мові та виховання школярів.

Структуру дослідницьких умінь визначаємо як сукупність інтелектуальних, інформаційних та умінь самоконтролю й самооцінки.

Інтелектуальні складова дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов включає: уміння аналізувати зміст завдань з іноземної мови, які пропонують учням, ураховуючи їхні вікові та індивідуальні особливості; визначати мету педагогічної діяльності; уміння виявити логіку дослідження (постановка завдань для досягнення мети діяльності); висловлення гіпотез, зміст яких стосується передбачення можливих результатів виконання учнями завдань з іноземної мови; уміння виділяти значущі ознаки, якості у досліджуваних педагогічних об'єктах, явищах чи процесах з урахуванням мети та завдань діяльності; уміння встановлювати та пояснювати причиново-наслідкові зв'язки в процесі опанування школярами знань з іноземної мови; здатність доводити чи спростовувати висунуті гіпотези, ідеї, міркування; можливість формулювати узагальнені міркування.

Інформаційна складова дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов включає: уміння аналізувати, синтезувати, узагальнювати, класифікувати інформацію з різних джерел для ефективного засвоєння учнями знань з іноземної мови та їх виховання; вирішення педагогічних проблем у процесі викладання іноземної мови; уміння виділяти смислові елементи інформації; уміння використовувати прийоми логічного групування інформації; уміння здійснювати інформаційний пошук в мережі Internet.

Складова умінь самоаналізу та самооцінки включає: уміння планувати роботу під час дослідження педагогічних явищ та процесів на уроках та в позаурочний час; раціональне використання часу й засобів діяльності в процесі викладання іноземної мови; уміння регулювати й перебудовувати схему своїх дій; уміння формулювати самооцінку в результаті здійсненої роботи.

У роботі розкрито сутність понять «освітнє середовище», «освітнє середовище університету», «засоби освітнього середовища університету»; встановлено відмінності у функціонуванні освітнього та навчального середовищ; здійснено порівняльний аналіз змісту понять «освітнє середовище» і «освітній простір».

До внутрішніх чинників ефективності формувань дослідницьких умінь відносимо: наявність у студентів позитивної мотивації до професії вчителя та відповідальності за високий рівень дослідницьких умінь; наявність пізнавальної активності й самостійності в діях, спрямованих на виконання навчально-дослідницького завдання. До зовнішніх – наявність навчально-розвивального середовища, у якому здійснюються в аудиторний і позааудиторний час

систематичні вправлення у виконанні навчально-дослідницьких завдань; практична спрямованість змісту навчально-дослідницьких завдань; застосування матеріальних, процесуальних і внутрішніх засобів освітнього середовища для цілеспрямованого формування дослідницьких умінь.

Проаналізувавши погляди різних вчених, під поняттям «освітнє середовище університету» в нашому дослідженні було обрано системне утворення, що представляє штучне соціокультурне оточення суб'єкта навчання, яке включає в себе зміст навчання, різноманітні методи та засоби навчання, що здатні забезпечити продуктивну дослідницьку діяльність студента.

У нашому дослідженні процес формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов здійснюється з використанням таких засобів освітнього середовища університету, як: наукові статті, фільми педагогічного спрямування, педагогічні ситуації різного рівня складності, авторські дослідницькі завдання, технічні засоби, навчальні посібники, навчальні програми, педагогічні ситуації з практики та ситуації «миттєвого реагування», педагогічні ситуації з досвіду педагогів-новаторів, творчі проекти, дослідницькі роботи студентів попередніх років (для аналізу).

На основі аналізу наукової літератури та зважаючи на специфіку професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов визначаємо такі організаційно-педагогічні умови формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов: проблемний підхід до вивчення фахових та дисциплін психолого-педагогічного циклу, моделювання педагогічних ситуацій, використання інтерактивних методів навчання та створення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем та студентом.

Важливо зазначити, що, незважаючи на значну кількість наукових досліджень, які переконують у слабкій результативності «знаннєвого» підходу у підготовці майбутнього вчителя, він, на жаль, є традиційним на сьогодні. Такий підхід орієнтує студента на виконавчу діяльність, що негативно впливає не лише на рівень дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов, а й на ініціативність, пізнавальну самостійність, креативність і, зрештою, на якість засвоєних знань. Вважаємо, що використання проблемних завдань, запитань та ситуацій в усіх формах навчання (лекційних, семінарсько-практичних заняттях, самостійної та індивідуальної роботи) сприяє формуванню у майбутнього вчителя іноземних мов високого рівня дослідницьких умінь, які виявляються в умінні орієнтуватися в масиві інформації, що швидко змінюється; порівнювати, аналізувати, узагальнювати, знаходити найкращі варіанти рішень, досліджувати конкретні педагогічні ситуації; здійснювати пошукову діяльність, постійну самоосвіту, бачити перспективи власної самоосвітньої траєкторії і планувати стратегію її розвитку.

Формування дослідницьких умінь, на наше глибоке переконання, потребує рівноправності викладача і студентів, коли у спілкуванні з викладачем майбутні вчителі будуть вчитися розуміти цінність думок співрозмовника, поважати власну та гідність іншої людини. Тому, другою організаційно-педагогічною умовою формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов

бачимо налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем та студентами. Особливо важливою, на нашу думку, є наявність такої взаємодії в процесі формування дослідницьких умінь саме майбутніх учителів іноземних мов, оскільки дослідницька діяльність, як свідчить досвід, є нетиповою для студентів гуманітарних спеціальностей; у них доволі слабо розвинені здатності до мисленневих операцій аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування та ін. А оскільки дослідницька діяльність є, певною мірою для майбутніх учителів іноземних мов новою, то, як зазначає С. Максименко, «вправління буде супроводжуватися значним вольовим зусиллям і почуттям впевненості, віри у свої сили або сумнівом, нерішучістю, боязкістю. Ці переживання позначаються на ефективності вправління, сприяючи йому або затримуючи його». На нашу думку, за наявності підтримки, а не контролю з боку викладача, у результаті подальших вправлень, тобто багаторазового повторення певних дій з метою їх закріплення та вдосконалення, поступово дії стають чіткими та узгодженими і процес формування дослідницьких умінь проходить успішно.

Зважаючи на специфіку підготовки майбутніх учителів іноземних мов, вважаємо, що налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії можливе за дотримання викладачем відповідних етапів діяльності: прогностичний етап, тобто продумування й моделювання педагогом майбутньої взаємодії. На цьому етапі викладач планує структуру педагогічної комунікації, яка б забезпечила продуктивну реалізацію поставлених завдань; етап орієнтації в умовах спілкування, де важливу роль відіграють перцептивні здібності педагога, його комунікативна пам'ять, що дають можливість за виразом обличчя визначити рівень психологічної готовності студентів до взаємодії; етап безпосередньої комунікації й взаємодії зі студентами; етап організації й управління спілкуванням у процесі формування дослідницьких умінь, коли викладач вирішує комунікативні завдання, що виникають під час діалогічної організації діяльності. Результатом такої взаємодії є обговорення труднощів співпраці і планування спільної роботи; етап аналізу процесу комунікації і моделювання нового для майбутньої діяльності. На цьому етапі викладач робить певні висновки з виконаної ним роботи, системи взаємодії та аналізує її ефективність для того, щоб перейти на наступний етап педагогічної взаємодії.

Іншою організаційно-педагогічною умовою формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов визначаємо моделювання життєвих та педагогічних ситуацій що допомагає відтворити елементи майбутньої професійної діяльності. Моделювання студентами професійної діяльності шляхом розв'язування квазіпрофесійних завдань забезпечить оволодіння необхідними дослідницькими вміннями. Під моделюванням професійної діяльності в навчальному процесі будемо розуміти трансформацію та адаптацію типових професійних завдань до навчального процесу, вибір необхідних форм організації та методів навчання, адекватних змісту завдань. За таких умов майбутні вчителі іноземних мов здійснюють квазіпрофесійну діяльність, яка має ознаки і навчання, і праці, що, в свою чергу мотивує до вдосконалення власних дослідницьких умінь.

З урахуванням думки А. Вербицького про те, що наочний і соціальний зміст майбутньої професійної діяльності моделюється в навчальному процесі через дидактичні засоби (у нашому випадку це засоби освітнього середовища університету), форми і методи, визначаємо ще одну, четверту організаційно-педагогічну умову формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов – це використання викладачем інтерактивних методів навчання. Проаналізувавши значну кількість наукових праць з питання впровадження інтерактивних методів навчання вважаємо, що за такої умови буде не лише здійснюватися взаємодія суб'єктів педагогічного спілкування, а й зростати мотивація студентів до самостійного вдосконалення дослідницьких умінь у майбутньому.

У нашому дослідженні зазначені вище педагогічні умови виконують подвійну функцію: по-перше, здійснюють прямий вплив на процес формування дослідницьких умінь а, по-друге, впливають на процес формування дослідницьких умінь опосередковано, тобто розкриваючи потенційні можливості освітнього середовища університету.

У другому розділі «**Моделювання процесу формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов засобами освітнього середовища університету**» розглянуто види діяльності викладачів і студентів під час формування у майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь, модель формування дослідницьких умінь студентів та особливості організації самостійної поза аудиторної роботи з метою формування дослідницьких умінь.

Доведено, що процес мисленнєвої діяльності студента, в ході якої відбувається формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов має складний характер. Задля успішності цього процесу обов'язковим є створення викладачем організаційно-педагогічних умов, розглянутих у 1.3 з використанням засобів освітнього середовища університету.

Досліджено поетапне формування певних показників інтелектуальної складової дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов під час проблемної лекції. Зазначено цілі, методи та прийоми роботи лектора на кожному з етапів.

На основі здійсненого теоретичного аналізу наукових праць нами розроблена модель реалізації організаційно-педагогічних умов формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов (рис. 1), яка зображує процес формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов як систему, що має свою структуру, елементи якої розташовані у визначеній логічній послідовності та є взаємопов'язаними.

Розроблена модель формування у майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь базується на основних принципах загальної теорії систем а саме: органічності цілісності елементів, функціональної та організаційної єдності всіх елементів; централізації організації та управління системою (процесом формування дослідницьких умінь) зі збереженням відносної самостійності елементів; ефективності системи, яка залежить від ступеня її сумісності з освітнім середовищем університету та від активності одиниць системи; постійного оновлення, відносної відкритості.

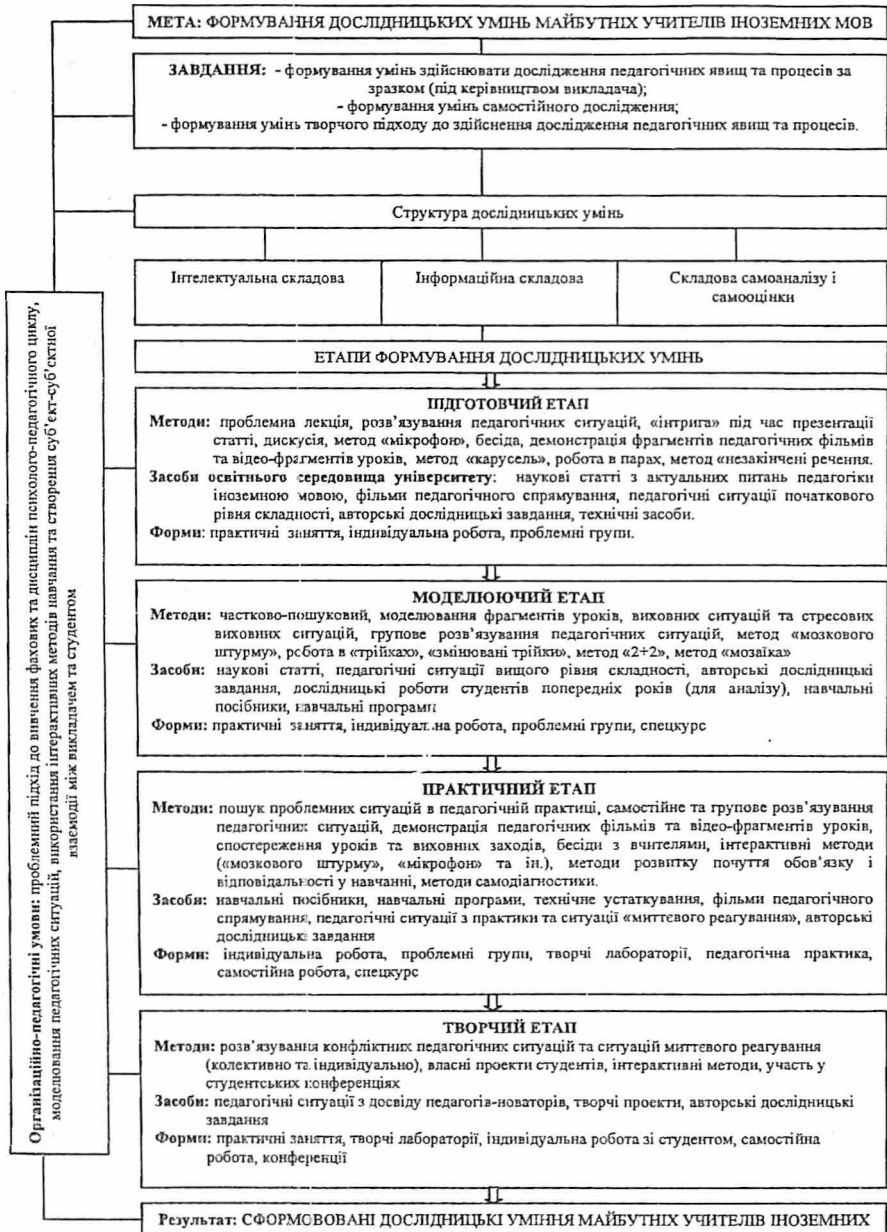

Рис. 1. Модель формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов

Модель формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов включає систему компонентів, які представляють об'єктивну і достатньо повну інформацію про мету, зміст, характер і результат діяльності майбутніх фахівців; компоненти процесу формування дослідницьких умінь; науково-методичне забезпечення процесу формування та психолого-педагогічні умови його ефективності.

Зазначено, що зміст процесу формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов має включати: доповнення змісту дисциплін психолого-педагогічного циклу та предмета «іноземна мова», педагогічної практики; впровадження спецкурсу «Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов засобами освітнього середовища університету», що відображає компетентнісний підхід до організації дослідницької діяльності студентів.

В основу побудови спецкурсу покладена концепція, що виражає не лише вдосконалення складових дослідницьких умінь (інформаційних, інтелектуальних та складової самоаналізу і самооцінки), сформованих під час практичних занять з іноземної мови, роботи проблемних груп та інших організаційних форм навчання, а й необхідність формування у майбутнього вчителя іноземних мов потреби у самовдосконаленні дослідницьких умінь як протягом навчання у вищому педагогічному навчальному закладі, так і у процесі подальшої професійної діяльності. Під час проведення спецкурсу на прикладі конкретних тем з іноземної мови, засобом проблемних запитань спонукаємо студентів до аналізу, порівняння, узагальнення, конкретизації та інших операцій мислення.

Для практичної реалізації педагогічних умов розроблено чотирьохетапну комплексну розвивальну програму (перший етап – підготовчий, другий – моделювальний, третій – практичний, четвертий – творчий) формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов, яка включає:

- поступове ускладнення завдань, з урахуванням попереднього рівня дослідницьких умінь;
- поетапне розширення індивідуальної участі студента (від вибору за власним уподобанням «свої ролі» у проведенні певного педагогічного дослідження до самостійної роботи та відповідальності);
- послідовне накопичення досвіду дослідницької діяльності (від колективного планування, проведення, аналізу, оформлення, презентації роботи до індивідуального; від повністю зініційованої, вмотивованої, організованої педагогом до індивідуальної).

Встановлено, що для досягнення реального результату, а саме: сформованості дослідницьких умінь у майбутніх учителів іноземних мов потрібен моніторинг на кожному з етапів, зазначених вище. У контексті нашого дослідження моніторинг розглядаємо як безперервний процес науково обґрунтованого, діагностико-прогностичного спостереження за станом і розвитком дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов. Предметом моніторингу на кожному з етапів були не лише сформованість дослідницьких

умінь, а і взаємозв'язки між їх компонентами (інтелектуальною, інформаційною та складовою самоаналізу і самооцінки). Аналіз результатів станів окремих компонентів дослідницьких умінь, які діагностували, давали уявлення про їхній рівень загалом або на певному етапі експерименту.

Пропонована нами модель найбільшою мірою дозволила запровадити інтегрований підхід до формування дослідницьких умінь майбутнього вчителя іноземних мов, який дозволив знайти оптимальне поєднання класичних та інтерактивних методів з використанням засобів освітнього середовища університету. У нашій моделі основний акцент зроблено на організацію плідної самостійної роботи студентів.

Доведено, що основною метою освітнього середовища університету є забезпечення умов для цілеспрямованого формування у студентів інтелектуальної, інформаційної та складової самоконтролю та самооцінки дослідницьких умінь шляхом моделювання середовища, у якому вони цілеспрямовано долучаються до виконання навчально-дослідницьких завдань. Окрім того, у процесі навчально-дослідницької діяльності студентам створюються умови для вияву творчої ініціативно-автономної та ініціативно-групової пізнавальної активності та для розвитку загальних і спеціальних педагогічних здібностей та якостей. При реалізації моделі формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов було враховано той факт, що визначені педагогічні умови мають бути взаємопов'язаними і взаємозумовленими і мають бути реалізовані в навчальному процесі не поступово, а одночасно і системно, інакше не вдасться досягнути бажаного результату і навчальний процес буде малоєфективним. Використати потенційні можливості освітнього середовища університету для успішного формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов можна за дотримання сформульованих нами педагогічних умов.

У третьому розділі «Дослідно-експериментальне формування у майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь засобами освітнього середовища університету» наведено опис експериментальної роботи та її результатів. Репрезентовано вибірку респондентів, представлено критерії визначення рівня сформованості дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов, їхні показники та рівні.

У формувальному експерименті взяло участь 325 студентів другого курсу спеціальності «іноземна філологія». З них – у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова – 96 студентів, у Київському університеті імені Бориса Грінченка (Гуманітарний інститут) – 118 студентів, та Інституті філології та соціальних комунікації Бердянського державного педагогічного університету – 111 студентів.

Рівень дослідницьких умінь у майбутніх учителів іноземних мов визначали нами за трьома основними критеріями: 1) мотиваційно-ціннісний (інтерес до досліджень у майбутній педагогічній діяльності, прийняття дослідницької діяльності як особистісно значущої, бажання в подальшому розвивати здатність до педагогічної дослідницької діяльності – визначався за

допомогою спостережень, бесід, анкетування), 2) когнітивний (знання логіки, структури і методів педагогічних досліджень; розуміння сутності та необхідності дослідницьких умінь вчителя – методом експертних оцінок, спостережень, тестування та анкетування), 3) діяльнісний (уміння застосовувати одержані знання для вивчення педагогічного процесу та особливостей учнів чи колективу у професійній діяльності – метод експертних оцінок, спостереження, аналіз творчих робіт).

В основу методики дослідно-експериментальної роботи покладено критерійно-рівневий підхід, що дав змогу на основі змістовних характеристик, критеріїв і показників, визначених вище та враховуючи підходи відомих науковців (Г. Гревцевої, В. Красєвського, А. Маркової, Н. Морзе та ін.) до визначення структури й рівнів дослідницьких умінь вчителя виокремити три умовних рівнів сформованості дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов.

Студенти з **високим рівнем** дослідницьких умінь знаходять рішення складної педагогічної ситуації оригінальним способом, їхні рішення характерні лаконічністю й оригінальністю, у процесі розв'язування педагогічної ситуації виявляють усі суттєві зв'язки, відношення і залежності, "бачать" об'єкт дослідження в його динаміці і розвитку. У цих студентів спостерігаємо самостійність мислення, вони виявляють високий інтерес і прагнення до педагогічної діяльності. Виявляють високий рівень уміння діяти в сучасному інформаційному середовищі, володіти технікою швидкого читання і сприймання інформації з наукових публікацій; уміють виділяти головне, класифікувати та систематизувати інформацію з різних джерел. Вони вдало моделюють власну діяльність, передбачають наслідки педагогічного процесу, прогнозують шляхи виправлення недоліків, здатні проводити корекцію своїх дій.

Для студентів з **середнім рівнем** дослідницьких умінь характерною є самостійність під час дослідження педагогічних явищ та процесів; вони самостійно користуються додатковими джерелами інформації, проте під час опрацювання інколи переважає описовість замість аналітичності. За допомогою викладача виконують завдання пошукового характеру і здатні описати техніку його використання у педагогічному процесі, можуть обґрунтувати всі логічні кроки такого рішення, проте відсутній творчий підхід. Студенти цієї групи демонструють, як правило, високий рівень наполегливості під час виконання пошукових завдань. Для них типовим є контроль за власними діями, але вони не завжди можуть спроектувати свою роботу та визначити її недоліки. Виявляють позитивну мотивацію до опанування професії вчителя, проте зазначають, що таке бажання з'явилося лише в стінах вишу.

Студенти з **низьким рівнем** дослідницьких умінь не виявляють здатності самостійно досліджувати педагогічні явища та процеси, характер роботи з інформацією має не аналітичний, а описовий характер; мотивація до опанування педагогічною професією відсутня, прагнуть вивчити іноземні мови для інших життєвих цілей. Студенти з низьким рівнем сформованості

дослідницьких умінь не можуть провести самооцінку під час виконання дослідницького завдання тому, що не контролюють своїх дій. Вони не передбачають наслідків педагогічного процесу, не здатні провести корекцію, виправити недоліки.

Організація формуального експерименту вимагала врахування умов його протікання, індивідуальних особливостей студентів та рівня наявності в них дослідницьких умінь. Студенти експериментальної групи мали різний досвід в оволодінні дослідницькими вміннями, а організація їх навчання за запропонованою технологією дозволила виявити та простежити основні тенденції в оволодінні дослідницькими вміннями як елементом їхньої професійної компетентності та зробити висновки про ефективність експериментальної програми. У контрольній групі реалізація вищезазначених педагогічних умов та можливостей освітнього середовища університету спеціально не пропонувалась. Динаміку рівнів дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов можна бачити у таблиці 1.

Таблиця 1.

Динаміка рівнів дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов, %

Рівні	Контрольна група (161 осіб)			Експериментальна група (164 осіб)		
	На констатувальному етапі експерименту	Після формувального етапу експерименту	Динаміка	На констатувальному етапі експерименту	Після формувального етапу експерименту	Динаміка
Високий	13	13,7	+0,7	11,6	19,5	+7,9
Середній	51,6	52,8	+1,2	57,3	62,8	+5,5
Низький	35,4	33,5	-1,9	31,1	17,7	-13,4

Частка студентів із низьким рівнем дослідницьких умінь в ЕГ зменшилася на 13,4 %, а в КГ – на 1,9 %, що на 11,6% більше, ніж в КГ. Хоча у контрольній групі відбулися певні зміни, однак динаміка показників нижча порівняно з експериментальною групою.

Результати свідчать, що кількість студентів із високим рівнем дослідницьких умінь в ЕГ після формувального етапу експерименту зросла на 7,9 %, в КГ така динаміка становить 0,7 %, що на 7,2 % більше, ніж у студентів КГ. На 5,5 % збільшилася кількість студентів ЕГ із середнім рівнем дослідницьких умінь, на відміну від динаміки розвитку дослідницьких умінь у студентів КГ (у цій групі вона 1,2 %, що на 4,3 % менше, ніж в ЕГ).

На основі експериментальних даних доведено результативність створеної нами моделі формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов та констатовано, що дотримання зазначених нами педагогічних умов позитивно впливає на підвищення рівня дослідницьких умінь.

ВИСНОВКИ

Дослідження присвячено важливій проблемі, пов'язаній з формуванням дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов. Отримані результати проведеного дослідження дали змогу сформулювати такі **висновки**:

1. Проведений аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування дослідницьких умінь майбутніх іноземних мов засвідчує актуальність дослідження. У науковий обіг уведено поняття «*дослідницькі вміння* майбутніх учителів іноземних мов» як здатність виконувати пошуково-перетворювальні дії на основі практичного застосування систематизованих педагогічних та фахових знань у процесі навчання іноземній мові та виховання школярів. Визначено структуру дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов як інтелектуальну, інформаційну та складову самоконтролю й самооцінки.

2. Нами було запропоновано, обґрунтовано і впроваджено в навчальний процес педагогічного університету такі організаційно-педагогічні умови, реалізація яких сприяє розвитку дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов, а саме: проблемного підходу до вивчення фахових та дисциплін психолого-педагогічного циклу, моделювання педагогічних ситуацій, використання інтерактивних методів навчання та створення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем та студентом. Розглянуті умови мають бути взаємопов'язаними і взаємозумовленими та реалізовуватися в навчальному процесі не поступово, а одночасно і системно, інакше процес формування дослідницьких умінь буде малоефективним. Ефективність зазначених організаційно-педагогічних умов була експериментально перевірена на заняттях з іноземної мови, під час роботи проблемних груп, у процесі проходження студентами педагогічної практики, під час читання спецкурсу, в організації наукових студентських конференцій та індивідуальних занять зі студентами.

3. Розроблено та впроваджено структурно-функціональну модель процесу формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов з використанням засобів освітнього середовища університету. Метою є формування у майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь, а результатом – сформованість цих умінь. З цієї метою було розроблено зміст, форми та методи формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов, програму спецкурсу «Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов».

4. Експериментальна робота підтвердила, що запропонована нами модель формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов дозволяє:

- забезпечити кожному суб'єкту навчального процесу можливість розкрити свій інтелектуально-творчий потенціал, опанувати стратегіями педагогічного пошуку;

- підвищити конкурентноздатність майбутніх учителів іноземних мов за рахунок високого рівня дослідницьких умінь, що включають потужну професійну поінформованість, ерудицію, оволодіння процедурами наукового пошуку, методами наукового пізнання, вміннями швидко опрацьовувати й аналізувати нову інформацію, продуктивно її використовувати, обирати оптимальні педагогічні засоби її передачі учням.

5. На основі результатів педагогічного експерименту було розроблено методичні рекомендації «Психолого-педагогічні основи формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов».

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов. Подальшого дослідження вимагають проблема розвитку дослідницьких умінь протягом самостійної навчальної діяльності студентів – майбутніх учителів іноземних мов.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в провідних наукових фахових виданнях

1. Бінецька Д. І. Використання сучасних методів навчання в процесі вивчення англійської мови як другої іноземної. Наукові записки: [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; укл. Л.Л.Макаренко. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. – Випуск CVIII (108). -270 с. – (Серія педагогічні та історичні науки). – С. 3.

2. Бінецька Д. І. Формування у майбутніх учителів іноземної мови здатності до реалізації проблемного навчання у школі. Наукові записки: [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Випуск CXIV (114). - 282 с. – (Серія педагогічні та історичні науки). – С. 27.

3. Бінецька Д. І. Проблемне навчання як засіб формування дослідницьких умінь майбутнього вчителя іноземних мов/ Матеріали наукової конференції викладачів кафедри теорії та історії педагогіки; за наук. ред. Л.П. Вовк, О.С. Падалки. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015. – Серія "До 180-річчя університету". – 156 с. – С. 12.

4. Бінецька Д. І. Організаційно – педагогічні умови формування у майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь засобами освітнього середовища університету/ Матеріали наукової конференції викладачів, аспірантів і докторантів університету за підсумками наукових досліджень 2014 року. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – 142 с. – С. 9.

5. Бінецька Д.І. Особливості організації проблемного навчання в процесі підготовки майбутнього вчителя іноземної мови // Актуальні

проблемы педагогики и психологии [научно-практический журнал] / гл.ред. Тимошенко М. – О. : Изд-во ООО «ПОСТСКРИПТУМ», 2014. – Выпуск I. – 50 с. – (СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДИКИ И ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ) – С. 7.

6. Бінецька Д.І. Освітнє середовище університету як засіб формування у майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь. Нові концепції викладання іноземної мови в світлі сучасних вимог: матеріали Міжнародної науково – методичної конференції, 5 листопада 2014 року / Укл. Г.А. Турчинова, О.О. Яременко-Гасюк, М.О. Шутова – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014 – 155 с. – С. 17

7. Бінецька Д.І. Використання елементів проблемності під час організації педагогічної практики студентів з метою формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземної мови // Зб. наук. праць / за ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. – Вип. 43 (47). – Харків : НТУ «ХП», 2015. – 396 с. – С. 11.

8. Бінецька Д.І. Освітнє середовище університету як засіб формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів іноземних мов // Зб. наук. праць / за ред. проф. А. Л. Ситченка. - № 1 (52), лютий 2016. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2016. – 348 с. – С. 16

Стаття у міжнародному науковому фаховому виданні

9. Binetska D. I. Formation of research abilities of the future teachers of foreign languages in the teaching practice / European Journal of Education and Applied Psychology / № 2, Vienna, Austria. – 2015. – P. 9.

Матеріали науково-практичних конференцій

10. Бінецька Д.І. Проблемне навчання як засіб формування дослідницьких умінь майбутнього вчителя іноземних мов/ Матеріали наукової конференції викладачів кафедри теорії та історії педагогіки; за наук. ред. Л.П. Вовк, О.С. Падалки. - К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. - Серія «До 180-річчя університету». – С. 3.

11. Бінецька Д.І. Організаційно-педагогічні умови формування у майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь засобами освітнього середовища університету // Матеріали наукової конференції викладачів, аспірантів і докторантів університету за підсумками наукових досліджень 2014 року. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – С. 4.

12. Бінецька Д.І. Використання елементів проблемності під час організації педагогічної практики студентів з метою формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземної мови // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 14-15 травня 2015 року. – С. 3.

АНОТАЦІЇ

Бінецька Д.І. Організаційно-педагогічні умови формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов засобами освітнього середовища університету. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2016.

Дисертація містить результати теоретико-експериментального дослідження проблеми формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов засобами освітнього середовища університету. Визначено педагогічні умови формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов засобами освітнього середовища університету: проблемного підходу до вивчення фахових та дисциплін психолого-педагогічного циклу, моделювання педагогічних ситуацій, використання інтерактивних методів навчання та створення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем та студентом. Експериментально перевірено, що використання цих умов, а також інтерактивних методів під час семінарсько-практичних занять з іноземної мови, педагогічної практики позитивно впливає на рівень дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов. Обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність технології реалізації даних педагогічних умов у процесі навчання студентів іноземної мови.

Ключові слова: дослідницькі вміння, освітнє середовище університету, мотив, педагогічні умови, виховання, навчальний процес, гуманістичний підхід, мотивація.

Бинецкая Д.И. Организационно-педагогические условия формирования исследовательских умений будущих учителей иностранных языков средствами образовательной среды университета. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2016.

Диссертация представляет результаты теоретико-экспериментального исследования проблемы формирования исследовательских умений будущих учителей иностранных языков средствами образовательной среды университета.

На основании обобщения теоретических подходов определено, что исследовательские умения будущих учителей иностранных языков – это способность выполнять поисково-преобразовательные действия в результате практического применения систематизированных педагогических и профессиональных знаний в процессе обучения иностранному языку и в воспитании школьников.

Определена структура исследовательских умений как совокупность интеллектуальных, информационных и умений самоконтроля и самооценки.

Теоретически доказано и экспериментально проверено, что технология формирования у будущих учителей исследовательских умений будет эффективной при наличии таких организационно-педагогических условий: проблемного подхода к изучению специальных и дисциплин психолого-педагогического цикла, моделирование педагогических ситуаций, использования интерактивных методов обучения и создания субъект-субъектного взаимодействия между преподавателем и студентом.

Доказано, что учитывая современные тенденции учебного процесса в высшей школе на гуманизацию и демократизацию, в процессе формирования исследовательских умений будущих учителей иностранных языков речь идет не о прямом влиянии, «формировании», а о предоставлении студенту определенных форм и условий деятельности для самостоятельного формирования и развития исследовательских умений. Такие условия обеспечивает образовательная среда университета.

Под понятием «образовательная среда университета» понимаем системное образование, представляющее собой искусственное социокультурное окружение субъекта обучения, которое включает в себя содержание обучения, различные методы и средства обучения, которые способны обеспечить продуктивную исследовательскую деятельность студента.

Разработаны критерии и показатели определения эффективности внедрения разработанной технологии.

Создана технология формирования у будущих учителей иностранных языков исследовательских умений представляет собой совокупность организационных форм, методов, приемов, средств координации учебных и воспитательных воздействий на студентов с целью создания благоприятных возможностей и стимулов для эффективного формирования и дальнейшего саморазвития исследовательских умений.

Осуществлена экспериментальная проверка эффективности использования предложенных организационно-педагогических условий формирования исследовательских умений у будущих учителей иностранных языков студентами образовательной среды университета.

В основу опытно-экспериментальной работы положен критериально-уровневый подход к оценке степени сформированности исследовательских умений у будущих учителей иностранных языков. Учитывая содержательные характеристики, критерии и показатели, выделены три уровня сформированности исследовательских умений у будущих учителей иностранных языков: высокий, средний и низкий.

Доказано, что технология формирования исследовательских умений будущих учителей иностранных языков способствует развитию всех компонентов исследовательских умений, а именно: интеллектуальных, информационных и умений самоанализа и самооценки. Она позволяет

развивать исследовательские умения студентов в единстве с осуществлением общеобразовательных задач в высшем педагогическом учебном заведении.

Экспериментальная работа подтвердила, что предложенная нами технология позволяет:

- обеспечить каждому субъекту учебного процесса возможность раскрыть свой интеллектуально-творческий потенциал, овладеть стратегиями педагогического поиска;

- повысить конкурентоспособность будущих учителей иностранных языков за счет высокого уровня исследовательских умений, включающих мощную профессиональную осведомленность, эрудицию, овладение процедурами научного поиска, методами научного познания, умениями быстро обрабатывать и анализировать новую информацию, продуктивно ее применять, выбрать оптимальные педагогические средства ее передачи ученикам .

Разработаны методические рекомендации по вопросам специфики формирования исследовательских умений будущих учителей иностранных языков средствами образовательной среды университета.

Ключевые слова: исследовательские умения, образовательная среда университета, мотив, педагогические условия, воспитание, учебный процесс, гуманистический подход, мотивация.

Binetska D.I Organizational-pedagogical conditions of formation of research skills of future teachers of foreign languages means learning environment of the university. - Manuscript.

Thesis for a candidate s degree by specialty 13.00.04 - theory and methods of professional education. - National pedagogical university of M.P. Dragomanova. - Kyiv, 2016.

The thesis contains the results of theoretical and experimental study on formation of research skills of future teachers of foreign languages means learning environment of the university. Pedagogical conditions of formation of research skills of future teachers of foreign languages means learning environment of the university: the use of problematic elements, the availability of humanistic orientation university lecturer, positive motivation of students for future educational activities. Experimentally verified that the use of these terms, and interactive methods during seminars and practical classes in foreign language teaching practice has a positive effect on the level of research skills of future teachers of foreign languages. Proved and tested the effectiveness of implementation of these technologies pedagogical conditions of students in learning a foreign language.

Keywords: research skills, educational environment University, motive, pedagogical conditions, education, educational process, motivation.

**НБ НПУ
імені М.П. Драгоманова**

100317168

Підписано до друку 12.09.2016 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 прим. Зам. № 279
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.

